

ONDŘEJ NEFF

DIGITÁLNÍ FOTOGRAFIE

POLOPATĚ

ONDŘEJ NEFF
DIGITÁLNÍ FOTOGRAFIE
POLOPATĚ

Computer Press
Brno
2015

Digitální fotografie polopatě

Ondřej Neff

Obálka: Jiří Koudelka

Sazba: Jiří Koudelka

Odpovědný redaktor: Roman Bureš

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

<http://knihy.cpress.cz>

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-251-4599-9

Vydalo nakladatelství Computer Press v Brně roku 2015 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 23 080.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS **MEDIA** a.s.

OBSAH

Jak číst tuto knihu 5

Úvod 7

Kapitola 1 – Hledání motivu 13

Kapitola 2 – Stavíme obraz 21

Kapitola 3 – Pravidlo třetin 29

Kapitola 4 – Na velikosti záleží 37

Kapitola 5 – Světlo má přednost 45

Kapitola 6 – Honba za markantem 53

Kapitola 7 – Dva druhy vidění 61

Kapitola 8 – Hlava ve formátu 69

Kapitola 9 – Pravidlo tří	77
Kapitola 10 – Fotografování akce	85
Kapitola 11 – Technické minimum	93
Kapitola 12 – Rozměry a kvalita	101
Kapitola 13 – Spoušť a ostření	107
Kapitola 14 – Expozice a její korekce	115
Kapitola 15 – Pomalu a rychle	123
Kapitola 16 – Nástrahy a zakopané kořeny	131
Kapitola 17 – Jako břitva	139
Kapitola 18 – Dotyky a zákryty	147
Kapitola 19 – Mýty a omyly	155
Kapitola 20 – Co fotit	163

Jak číst tuto knihu

Jsem spisovatel, nikoli fotograf. Asi proto mám pochopení pro lidi hledající cestu ve fotografické džungli. Vždyť jsem ji hledal taky a teď, když už jsem trochu zmoudřel, vím, že hledání nikdy neskončí. Fotografie, to je cesta, to je tao, a pokud je něčemu duchovnímu příbuzná, pak je to nauce zen.

O technice je tu málo, protože si myslím, že není podstatná. Snažím se vás v knížce převést od objektového k fotografickému vidění. Stanovil jsem deset jednoduchých zásad. Jsou obsaženy v úvodní kapitole, té nečíslované. Deset následujících kapitol podrobně rozebírá a na příkladech dokládá každou z oněch zásad, jednu po druhé.

V druhé části knihy si letmo všímám některých technických nezbytností. Nic se nestane, když přeskočíte kapitolu 11 o technickém minimu, ale měli byste prostudovat aspoň kapitolu 13. Ukazuje se tam, jak se fotoaparát drží v ruce, to je důležité. Hodně pozornosti věnuji chybám, plně čtyři kapitoly. Vlastně je to ta první desítka naruby. Ty chyby vznikají v podstatě tím, že se nedbá na deset zásad z nulté kapitoly.

Cvičení: Otevřete libovolnou kapitolu 1 až 10 a vyzkoušejte si, k čemu vás tam povedu. Když vás to zaujme a bude bavit, pokračujte ve čtení. Když vás to otráví, prodejte tuto knihu do antikvariátu nebo ji dejte kamarádovi.

Fotografovat se nikdo nenaučil čtením knížek. Dá se do toho proniknout jenom praxí. Proto v každé kapitole najdete pokyny pro samostatná cvičení. Jsou jednoduchá, nemusíte kvůli nim cestovat na Aljašku. Nepotřebujete k nim žádnou extra techniku, dají se uskutečnit i mobilem. Napoprvé to možná nedopadne ideálně. Ale napotřetí uvidíte zlepšení.

Pamatujte: Abychom se něco naučili, potřebuje to čas. Abychom se to naučili pořádně, chce to hodně času. U činnosti složitější než krájení housky to obvykle trvá tři roky.

Další odstavce začínají slovem pamatujte. Jsou černě zvýrazněné. Věnujte jim pozornost, protože obsahují důležité poznatky. Později, až budete mít knížku přečtenou, postačí, abyste si ji občas prolistovali a přeskakovali očima z jednoho zvýrazněného odstavce na druhý. Pomůže vám to připomenout si podstatné zásady.

Co dodat?

Snad jen si vzájemně popřát, aby ta naše cesta byla co nejméně klopýtavá. A také, aby vás zdravý rozum neopustil, jak patrně z přiloženého foto.

Ondřej Neff
Zvole, červen 2015

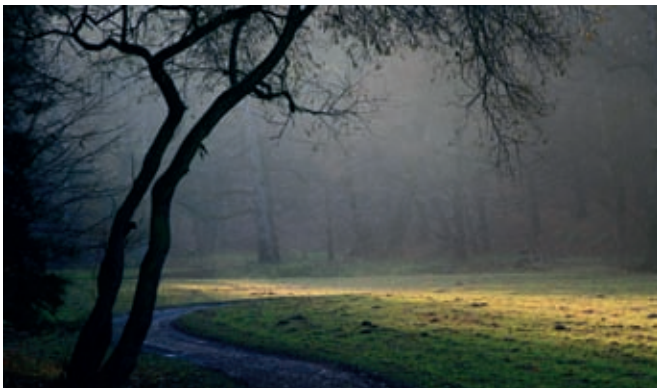

ÚVOD

Tři dobré zprávy

Technika se zásadně změnila za deset let od prvního vydání této knihy. Vše je teď technicky mnohem jednodušší než před deseti lety, to je první dobrá zpráva. Kdo nechce, nemusí na fotoaparátu nastavovat vůbec nic, a přesto má šanci pořádit velmi zdařilé obrázky. Navíc, i velmi levné přístroje dokážou to, na co před deseti, patnácti lety nestačily přístroje za desítky tisíc. Skvěle dnes fotí i chytré mobily. Když se to dobře sejde, výsledky jsou podivuhodné.

S tím souvisí druhá dobrá zpráva pro vás. Vy fotit umíte. Každý to dovede. Stačí vzít přístroj do ruky, namířit a stisknout spoušť. Výsledek bude technicky s velkou pravděpodobností lepší, než co by před dvaceti třiceti lety pořídil i zkušený fotograf. Víme ovšem, že co je dobré, se dá obvykle i zlepšit a to je cíl této knihy.

Když jsem psal původní vydání, vycházel jsem ze zkušeností s digitální fotografií. Teď, po deseti letech, píšu na základě zkušeností s výukou digitální fotografie. Mou Dílnou prošlo za ta léta několik set lidí (<http://diginet.cz/dilna/>), aby se naučili fotit. Já se od nich učil, jak všechno vyložit tak jednoduše, aby z toho byl největší užitek. Nakonec jsem dospěl k deseti zásadám toho, čemu říkám kultivovaná fotografie. Je to fotka, která jasně a srozumitelně promlouvá k tomu, kdo se na ni dívá. Obsahuje všechno, co v ní má být, a nic tam neruší. Laik ani nepozná, že je to kultivovaná fotka. Jen má v sobě jakýsi pocit, že se mu na ni dobře kouká. Zkušené oko to ovšem pozná, a kdo se vyzná, si řekne, aha, tohle fotil někdo, kdo ví, jak na to. Je to něco jako gramatika. Naučíte se psát slovo „babička“ s měkkým „i“ po „b“. To z vás ještě neudělá spisovatele. Jenže každý spisovatel ví, jaké „i“ se píše ve slově „babička“. V prvním oddíle téhle knihy se budeme učit tuhle gramatiku a nebudeme se otravovat technickými lapáliemi, jako je závěrka, clona nebo autofokus. Tyhle věci svěříme foťáku, aby se o ně postaral. My se budeme koukat kolem sebe tak, abychom dokázali rozpoznat, co bude na fotce dobře vypadat a co ne.

Právě to koukání je alfa a omega. Jsme zvyklí se kolem sebe dívat způsobem, jemuž říkám objektové vidění. Vidíme kolem sebe objekty: Tady jede tramvaj, tam stojí Karlštejn, tady sedí Pepa s Věrou. Je to vidění odpovídající naší běžné praxi. V první části této knihy bych vás rád přivedl k jinému vidění, říkám mu obrazové vidění. Má ho každý zkušený fotograf a jsou mezi námi lidé, kteří v nudné šedi života dokážou spatřit a fotograficky zachytit úžasné věci. Nicméně každý se může naučit jeho základům a to mu umožní pořizovat pro sebe a pro své okolí to, čemu říkám kultivované fotografie. Příklad takové objektově viděné fotografie je zde vpravo. To mě vyfotil kamarád, když jsem se poprvé a naposled odvážil jet na okruhu v Mostě. Dole je taky sportovní fotografie, zápas Ruslana Čagajeva s Mattem Skeltonem v Düsseldorfu v roce 2008. Rozdíl je v tom, že ta fotka nahoře je jaksi prázdná.

Tyhle, abych tak řekl – nekultivované fotky vznikají velmi přirozenou cestou. Fotograf navyklý dívat se objektově prostě vidí objekt a dívá se na něj hledáčkem anebo na displeji svého fotoaparátu. Dá ho pokud možno doprostřed, protože tam se mu na něj pohodlně dívá. Nevnímá nic kolem objektu. Nevidí, že většinu obrázku zabírají nepodstatné podrobnosti. Zmáčkne spoušť a tím „to“ vyfotil. Tohle objektové vidění vede zpravidla k bezvýrazným, nudným fotografiím. Abychom fotili kultivovaně, musíme si cvičit obrazové vidění. Fotograf zvyklý dívat se obrazově se snaží obraz organizovat. To především znamená, že dělá všechno pro to, aby z něho vyloučil to, co do něj nepatří.

Jak si obrazové vidění vycvičit, to je smysl téhle knihy. Jednotlivé zásady jsou jednoduché a snadno zapamatovatelné. Je ovšem třeba se v obrazovém vidění cvičit. V jednotlivých kapitolách si tedy vše vysvětlíme, upozorním na zásadně důležitá pravidla a naznačím, jaká cvičení byste měli dělat, abyste se obrazově vidět naučili. Dá se to zkoušet na procházce, na výletě, kdekoli. Nepotřebujete k tomu výbavu za sto tisíc. Stačí malý kompaktní nebo třeba i mobil. Budeme se těch jednoduchých zásad držet, tím si vycvičíme oko a osvojíme obrazovou gramatiku.

Ta má jenom deset bodů, což je třetí dobrá zpráva. Budeme je probírat v první části naší knihy. Když si je osvojíte, můžete knihu zaklapnout a uložit do knihovny. Budete fotit kultivovaně. Zde ty body jsou:

• **Bod první**

Fotíme to, co bude dobře vypadat na fotce. Říkáme tomu motiv.

• **Bod druhý**

Fotografie musí mít řád. Musíme ji vystavět, díváme se po výrazných liniích, po výrazných tvarech a strukturách. Těch se chytíme a na nich postavíme obraz.

• **Bod třetí**

Obraz členíme na třetiny: Obraz má dvě svislé linie, jež dělí obraz na tři svislé třetiny, a právě tak dvě vodorovné linie. Průsečíky těchto třetinových linií nazývám silný obrazový bod.

• **Bod čtvrtý**

To, co je důležité, musí být na obraze dobře čitelné. Aby bylo čitelné, musí to být dostatečně velké. Mělo by to zabrat aspoň 30 % plochy.

- **Bod pátý**

To, co je důležité, musí být na obraze dobře čitelné. Mělo by to být světlejší než zbytek obrazu.

- **Bod šestý**

Někdy je jasné, co je nejdůležitější, typicky při focení portrétu. Ale v krajině? I v ní by měl být výrazný tvar, který připoutá pozornost. Říkám mu markant.

- **Bod sedmý**

Širokouhlý objektiv zvýrazňuje perspektivu, kdežto teleobjektiv jako by rušil vzdálenosti mezi předměty. Je dobře cvičit širokouhlé vidění a teleobjektivové zobrazení.

- **Bod osmý**

Člověk je nejdůležitější téma fotografie. Dbejme na to, aby mu bylo vidět do obličeje, ať má málo nad hlavou a kouká dovnitř obrazu.

- **Bod devátý**

Dokážeme dobře uspořádat obraz, pokud je v něm v prvním plánu jeden člověk, dva, nanejvýš tři. Říkám tomu pravidlo tří. Tři lidi zvládnete, ale jakmile jich je v prvním plánu víc, nastává zmatek.

- **Bod desátý**

Mimořádně cenná je živá fotografie. Je těžké se někdy v situaci orientovat, a proto se držte desáté zásady: Dokud situace trvá, foťte.

To je všechno?

Ano, všechno.

V následující části knihy si body mého desatera probereme. Na závěr každé kapitoly doporučím cvičení. Je třeba si všechno vyzkoušet. Nic zvláštního k tomu nebudete potřebovat, zvládnete to i tím nejjednodušším fotoaparátem nebo mobilem. Ale zkoušejte to. Číst si v knížce je pěkné, ale co naplat, jak napsal Josef Škvorecký: Není zkušenosti kromě zkušenosti.

Teď se pojďme na ty body podívat podrobněji.

KAPITOLA

1

HLEDÁNÍ MOTIVU

Hledání motivu

Fotíme to, co bude dobře vypadat na fotce. Říkáme tomu motiv.

Co fotit, po čem se dívat? To je podstata věci, základ fotografie. Svět kolem nás je nekonečně složitý. Rozhlédněte se a uvidíte tisíce detailů a chaotických prvků. Neškolené oko vidí kolem sebe objekty: Tady jede tramvaj. Tady stojí Tonda. Přes řeku vede most. To svádí k mylné domněnce, že co je hezké, bude automaticky vypadat hezky na fotce.

Potíž je v tom, že to, co nám připadá hezké, nemusí vypadat dobře na fotce a naopak, na fotce může zazářit něco, co ve skutečnosti je nenápadné, všední a vůbec to není přitažlivé.

Budeme se po celou dobu našeho fotografického snažení učit umění vyhledávat v chaosu objektů to, co vypadá dobře na fotce. A nikdy nedospějeme do stavu, kdy si řekneme: Tak, a teď to doopravdy dobře umím.

Takže ta rada, že máme fotit motivy a že motiv je to, co bude dobře vypadat na fotce, zřejmě patří k tomu druhu rad, které si tak možná můžeme namazat na chleba. Ledaže se podíváme na to, co bude dobře vypadat na fotce, a pak se začneme porozhlížet po motivech a přijdeme na to, jak se hledají.

Začneme něčím atraktivním. Připusťme, že horkovzdušný balón je něco, za čím se každý rád podívá.

Atraktivnost objektu ale není zárukou dobré, atraktivní fotografie. Na ukázce vpravo vidíme balón jako objekt, jak ho uvidí každý, kdo se na něj podívá. Pokrčíte rameny. Tohle jste viděli stokrát. Mně se může fotka líbit, protože jsem ji fotil já. Jenže my se bavíme o fotkách, které jsou určené jiným lidem, než jsme my sami. Když si prohlížím vlastní fotky, vybavuji si prostředí, kde jsem je nafotil, také situaci, za které to bylo. Dokonale se v ní vyznám. Dívám se na ni a vracím se v čase. Dýchne na mě okamžik, kdy cvakla spoušť. Nic z toho nefunguje na člověka, který je cizí a při pořízení fotky nebyl. Budeme tedy hledat obrazový jazyk, kterému divák porozumí.

Pamatujte: Z fotky musí být zřejmé, co se vlastně fotilo. Fotka musí být jednoznačná.

Jakmile jí porozumí, prudce roste šance, že se mu bude líbit to, co je na ní vyfocené. K tomu, aby porozuměl, jistě vede mnoho cest, ale tři k tomu vedou určitě.

Jednoznačnost

Z fotky musí být jednoznačně patrné, co se fotilo. Zní to až směšně jednoduše, avšak právě na tom spousta fotek troskotá. Uvedme si to na jednoduchém příkladu. Vpravo záběr z pražského Veleslavína. Kousek od Evropské třídy je idylické zákoutí, připomínající spíš vesnici než město. Má to tam své kouzlo, rád tam občas zajdu. Fotka se mi docela líbí, protože to místo znám a jeho atmosféra mě oslovuje. Vám je pravděpodobně naprosto lhostejná a připadá vám – oprávněně – nečitelná a chaotická. Nevypadá dobře. Je to jen záznam skutečnosti, příklad objektového vidění.

Její hlavní chyba spočívá v tom, že z není patrné, co se vlastně fotilo a proč se to fotilo. Fotil se barák v opravě? Ta červená popelnice v popředí? Číhal jsem, až pojede bílé auto, aby mi zaplnilo prázdnou plochu? Nebo dokonce jsem chtěl zachytit zrcadlo tam vlevo u stromu?

Mě nejvíc zaujal ten majestátní dům s napůl opadanou omítkou, s maličkým okénkem ve štítě. On na fotce je, ale není tam jednoznačně. Kromě něho je tam spousta jiných věcí, které s ním nemají nic společného. Je to motiv, jenže je zahrabaný v haraburdí podružností. Ještě to proto není motiv. Aby z objektu byl motiv, musí být jednoznačný, musím ho vyloupnout z chaosu.

Čitelnost

Jednoznačnost souvisí s čitelností. Pojdme se podívat na plochu střechu zanedbaného domu v centru Prahy, někdejšího sídla Vilímkova nakladatelství. V prostorách domu je zajímavý klub a na střeše to taky vypadá bizarně. Až moc. Nevíme, kam se dřív podívat. Žádný objekt se tu jednoznačně nenabízí, takže žádný není pořádně čitelný. Když tam stojíme, chaos se nám může i líbit. Jenže ve fotce ty pocity nebudou na cizího nezaujatého člověka působit.

Překvapivost

Musím se tedy postarat o to, aby obraz byl jednoznačný a čitelný. Musím něco z chaosu vyloupnout a něco musím potlačit. Nejnápadnější objekt je tu zřetelně to zrzavé křeslo. Proto z něho udělám jádro obrazu – a zrodil se motiv. Když dám křeslo do souvislosti se vzduchotechnikou v pozadí a hlavně s Hradčany na obzoru, přijde ke slovu třetí prvek, totiž překvapivost. Je v tom najednou jakýsi paradox, možná trochu napětí, možná náznak příběhu.

Když to potom shrnu, zjistím, že jsme se dostali dosti daleko od pouhého mechanického otisku skutečnosti. Fotoaparát jsme vlastně vytvořili něco, co nevidí člověk z ulice, který těmi místy prochází.

Vytvořili jsme motiv.

I to je jedna z odpovědí na otázku, co je to ten motiv: Je to něco, čeho si člověk obvykle nevšimne, a když se to správně, tedy jednoznačně a čitelně, vyfotí, trkne to každého do očí, protože ho to překvapí. Je jednoznačnost, čitelnost a překvapivost jsou cesty k motivu.

Cvičení: Dívejte se kolem sebe a snažte se uvědomit si, který prvek vás zaujal nejvíce. Ten má šanci se stát motivem vašeho obrázku.

Prohlédněte si obrázky na protější straně a rychle přijďte na to, v čem byl hlavní trik: Ten původní, zmatený, nepřehledný a nesdělný obrázek jsem pořídil z větší vzdálenosti než ten druhý. Šel jsem blíž.

Když si uvědomím, co vlastně fotím a co na obrázku ruší, pokusím se to odstranit. Nejjednodušší je jít blíž. Nebo pracuji s objektivem: Dnes většina používaných objektivů umí přibližovat a vzdalovat v určitém rozmezí. Říkáme jim trochu komicky zoom. Později o tom šířeji pojednáme a zjistíme, že jít blíž anebo pohnout páčkou nebo prstencem zoomu naprosto není ve výsledku totéž, ale teď pro začátek si hrajme na to, že to má stejný efekt.

Pamatujte: Vaše nohy jsou nejlevnější součástí fotografické výbavy. Umožní vám jít blíž a z chaosu objektů vyloupnout motiv.

Jít blíž je prastará a osvědčená metoda, jak zlepšit výsledky. Legenda fotožurnalistiky Robert Capa řekl: „Nejsou-li vaše fotografie dobré, nebyli jste dost blízko!“ Ono to samozřejmě neplatí absolutně a rozhodně to neplatí pro všechny fotografické disciplíny, nicméně ono „jít blíž“ v sobě zahrnuje jednu snahu, kterou musíme mít na mysli vždycky – je třeba odstranit z fotky to, co do ní nepatří, a abychom to dokázali, musíme vědět, co do ní patří.

Pak zjistíte, že motivy jsou vlastně všude. Nemusíte létat balónem, lézt po střechách a jezdit za nimi do Tramtárie. Když jdete dostatečně blízko, v podstatě cokoli se stane motivem. Na obrázku nahoře je chaotické ofocení jednoho zákoutí v zapomenuté části Prahy. Stačilo jít o pár kroků blíž a trochu pohnout prstencem zoomu a ze změní tvarů se vylouppl motiv. Kolik lidí kolem něho jde bez povšimnutí! Přitom je to socha, je to svědek zaniklého světa. Aby to bylo zřejmé, stačilo si ho všimnout, jít k němu blíž a zobrazit ho čitelně a jednoznačně.